

CO A GDY VALACH ZÉDL

Valašští lidé jédli třikrát za deň, snídaňu, oběd a večeru (nekdy prý enem snídaňu a večeru), svačina byla enem v čase polních prací a pasení. V nedělu a o svátkách hospodyňa dycky hleděla, aby na stůl dala něco lepšího, třebaš zapečenú krupicu, netyju (pohančená kaša s trnkama), věc omaštěnú krupicu, koláče, nekdy aj maso. Za chudáka sa považoval ten, kerý nedal na stůl sváteční jídlo ani o určitých svátkách. Věčinú platilo, že po bohaté neděli přišlo chudé pondělí, potem vydatnější úterý a čtvrtek, střídma lebo postní středa a pátek, potem sobota, v kerú sa peklo.

Snídaňa byla vydatným pojezu dňa. Snídat' sa začalo až po pokluze dobytka, dojení a vyhnání dobytka na pastvu. Sníd'ana byla starostú hospodyně aj děvečky, nekdy ju pomáhaly chystat' aj děcka. Snídaly sa třebaš zemňáky a zelé, zasmažená, lojová lebo kyselá mléčná polévka, kyselica, domikát, na zámožnějších gruntech zedli ráno aj halušky sypané ovčím sýrem a polité smetanú lebo zelé s chlebem. Bílá káva sa vařila enem v nedělu, potem aj každý deň. Na Zlínsku sa svátečně jedla vaječina se slanínú. Hlavním jezivem byl **oběd**. Pastevci zedli na salaši ovesný pagáč ovčím máslem maštěný lebo urdú maštěné zemňáky. Ludé si dali aj zelé s chlebem, zemňákama aj nokama, zemňáky s brynzú lebo zelém, fazolové, múčné aj iné polévky, prosnú, kukuřičnú, krupičnú, pohančenú, múčankú aj inú kašu, šišky s tvarohem a povidlama, máčky, koláčky, nudle a tak dalėj. **Svačina** byla enem letním jídlem, chudí nemjěli svačinu žádnú. Svačil sa chleba, nekdy aj s mlékem, máslem lebo sýrem, zámožný hospodář aj se slaninu a vaječinú, též sa jedlo považené suché ovoce. Platilo šak, že sa na pole posílala vydatná svačina, ale doma mjěli třebaš enem pagáče. Ve 20. století sa pak mohla zest' aj bílá káva s chlebem. **Na večeru** sa věčinu mosely dojest' zbytky od oběda, tož sa jedly zemňáky na cibulce s mlékem lebo kyžkú, chleba s podmásím, zelé s chlebem, pohančená kaša, nekdy aj zeleninová lebo bramborová polévka. V létě sa věčinú ludé vracali z pola až za tmy, potem moseli pokludit' dobytek a podojit', deprv pak sa chystala večera.

V čase polních prací mosela hospodyňa navařit' vydatnú pojezu, kerú pomocníky při pobabě podarovala. Pojezu hospodyňa třebaš věc omastila, do máčky dávala smetanu, vařila vydatnú vaječinu, pohančenú kašu aj masem ze zabijačky je pohostila. Ludé sa posilnili věčinú aj kořalkú. V tých dobách zedli ludé ráno třebaš chleba lebo kyselicu, na svačinu třebaš nadrobený chleba v misce zalitý kyžkú, brynzú s chlebem lebo uvařené ovoce s chlebem aj zelém, na oběd si dali polévku, zelé, šišky, kašu, koláče lebo brambory. **Na pastvě** sa zedl věčinú chleba s tvarohem lebo máslem, nekdy enem suchý chleba, pečené zemňáky v popelu, kvaka, ovoce, vařili si mléčnu ovocnú máčku lebo štolverky (z mléka a cukru). Pochútkú im byly plody lípy, hlízy hrachoru, žvýkali šťovík, lesní plody aj iné. Zpestřením byly všaljaké zvířata, třebaš raci, veverky, vrány, žáby aj iné.

(Štika, 1997)